

KAPITTEL 3

Fire typer ungdomsliv: Ressurser, relasjoner og stedets betydning

Ingunn Marie Eriksen

NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet

Kari Stefansen

NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet

Guro Ødegård

NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet

Abstract: This chapter investigates how young people’s “projects of the self” – their self-presentations and orientations towards the future – are shaped by economic, cultural and relational capital, as well as place. What does growing up in families with different access to important resources entail, and what does place mean for young people’s experiences of themselves and their future opportunities? Based on an ongoing qualitative longitudinal study of 81 youths from four widely different communities, we describe a typology with four projects of the self: the assured optimist, the local thriving youth, the youth on a narrow path and the loosely anchored youth. These projects are closely linked to the youths’ family resources, and to a large extent they map onto traditional social class divisions. However, although the way that resources are linked to different projects of the self has the potential of shaping classed trajectories, they are not determined by class. Our analysis adds nuances to the general finding in youth research that lack of economic and cultural capital is associated with more limited future possibilities. We find that emotional and relational resources in the family also play a vital role in shaping young people’s projects of the self – which sometimes cross traditional class divisions. Moreover, we find that when young people’s projects of the self align with resources in the local environment and in the family, this greatly enhances their well-being and surety of the future. Youths who experience a rift between their projects of the self and the resources around them experience a shakier foundation from which to carve out their life projects.

Keywords: youths, projects of the self, future orientations, social class, resources, family resources, place

Sitering av denne artikkelen: Eriksen, I. M., Stefansen K. & Ødegård G. (2021). Fire typer ungdomsliv: Ressurser, relasjoner og stedets betydning. I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *UNGDOMMEN* (Kap. 3, s. 63–86). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.142.ch3>
Lisens: CC BY-ND 4.0

Introduksjon

Forskere har beskrevet Norge som et land der likhet og likestilling er helt sentrale verdier (Gullestad, 2001 [1984]). Den norske velferdsstaten speiler dette. Den hviler på en politisk ambisjon om at alle skal ha like muligheter til å leve et godt liv. En viktig oppgave for myndighetene er derfor å sørge for sosial utjevning, blant annet gjennom et godt utviklet velferds-system (Esping-Andersen, 1990; Lister, 2009; Siim & Stoltz, 2013). Retten til gratis skolegang er ett av flere verktøy som skal virke sosialt utjevne (Imsen et al., 2017).

Allikevel er det veldokumentert at sosial klasse, ofte forstått som familiens økonomiske ressurser og utdanningsnivå, har stor innvirkning på barn og unges liv. Det gjelder blant annet for deltakelse i fritidsaktiviteter (Andersen & Bakken, 2018), oppnådde skolekarakterer (Andersen & Hansen, 2011) og sannsynligheten for å ta høyere utdanning (Statistisk sentralbyrå, 2017). På samme tid kan generaliserte forskningsfunn bidra til å tilsløre noe av den variasjonen som finnes innenfor ulike sosiale grupper, blant annet ved at man ikke tar høyde for andre typer ressurser og geografisk variasjon. I dette kapitlet undersøker vi hvordan unge beskriver seg selv og forstår det livet de lever i dag, og hvordan disse beskrivelsene og den framtida de ser for seg, henger sammen og formes av oppvekstbetingelsene de erfarer. Vi spør: Hvilken betydning har det å vokse opp i familier med ulik tilgang til viktige ressurser, og hvilken rolle spiller lokalsamfunns-konteksten for unges opplevelse av seg selv og sine egne muligheter?

Som diskutert i flere av bokens kapitler (Sletten et al., 2021; Madsen & von Soest, 2021), er mediernes framstilling av unges livsprosjekter ofte problemfokuserende. To grupper det knyttes bekymring til, er de altfor pliktoppfyllende og flinke middelsklassejentene og de depriverte og underpresterende arbeiderklasseguttene, grupper som ofte blir framstilt nokså stereotypisk. I dette kapitlet tegner vi et bredere bilde – med utgangspunkt i 81 kvalitative intervjuer med 12–13 år gamle ungdommer. Disse ungdommene kommer fra fire ulike lokalsamfunn – fra bynære overklassefamilier til rurale arbeiderklassefamilier. De vokser opp i svært ulike familier hva gjelder økonomiske, kulturelle og relasjonelle ressurser. Denne variasjonen gir et godt utgangspunkt for å tegne et oppdatert og empirisk forankret bilde av hvordan ungdom fra ulike sosiale

sjikt håndterer samfunnets krav og forventninger. Vår analyse kan også bidra til å klargjøre hvordan familierelaterte og kontekstuelle ressurser sammen gir rammer for unges forståelse av seg selv og hva de ønsker seg for framtida.

Selvprosjekter og ressurser

Framtidsorienteringer har lenge vært et sentralt tema i ungdomsforskningen (Nilsen, 1999; Woodman, 2011). Forskere har framhevet at de unges framtidsorienteringer alltid vil være koblet sammen med deres konkrete verden her og nå (Cuervo & Wyn, 2014, s. 905). Samtidig kan vi forstå fortellingene de unge forteller om seg selv og framtida, som formende i seg selv. Dette henger sammen med at ungdomstida er en dynamisk prosess som innebærer forandring og vekst (Thomson, 2011). I analysen vår tenker vi på slike fortellinger som uttrykk for «selvprosjekter». Selvprosjekter omfatter både ungdommenes framstillinger av seg selv her og nå og deres framtidsorienteringer – hva slags liv de ser for seg at de vil leve som voksne. Et selvprosjekt representerer ikke den ene, sanne versjonen av hvem den unge er og skal bli, men er snarere en normativ og ofte optimistisk framstilling (Jamieson, 1999). Vi kan forstå det som at selvprosjekter speiler normer og muligheter i det sosiale miljøet ungdommene kommer fra, som er sterkt betinget av kjønn og de ressursene de har tilgang til (White & Wyn, 1998) – både i familien og i lokalsamfunnet. Den sosiale konteksten er med andre ord en helt sentral premisseleverandør for selvprosjekter (Thomson, 2011; Walkerdine et al., 2001). Ambisjonen i kapitlet er å beskrive nærmere hvordan dette kommer til uttrykk i en norsk sammenheng og blant helt unge ungdommer: Hvilke selvprosjekter ser vi ser konturene av blant dagens 12–13-åringer, og hvordan er de koblet til familieressurser og lokalmiljøet de vokser opp i?

Flere norske studier har vist at hvor familier er plassert i klassestrukturen, påvirker foreldreskapet, dvs. hva foreldre anser som viktig og riktig i relasjon til barna, og hvordan de «gjør» omsorg og oppdragelse (f.eks. Eriksen, 2020; Eriksen & Stefansen, 2021; Stefansen & Skogen, 2010; Aarseth, 2015, 2017). Slike klassede praksiser påvirker barns forståelse av seg selv og deres orientering mot verden og ulike livsspor (se f.eks.

Lareau, 2003). Foreldreskap kan slik sett forstås som klassearbeid («class work») (Morgan, 1996) eller klassepraksiser («class actions») (Reay, 1998). For å få grep om betydningen av familieressurser for unges selvprosjekter tar vi utgangspunkt i Bourdieus forståelse av sosial klasse (f.eks. Bourdieu, 1987). Bourdieu ser for seg klassestrukturen som et sosialt rom der individer kan plasseres etter hva slags og hvor mye «kapital» de besitter. To former for kapital er særlig sentrale: økonomisk kapital i form av penger og materielle verdier, og kulturell kapital i form av høyere utdanning, kjennskap til kulturelle koder og verdsettinger samt bestemte måter å tenke, uttrykke og oppføre seg på (Bourdieu, 2013). Bourdieus teori om hvordan slike klassede subjektiviteter overføres mellom generasjoner, inkluderer ikke konseptualiseringer av det emosjonelle arbeidet i familien, av støtten og omsorgen foreldre gir til barna – til tross for at dette er helt sentralt i reproduksjon av sosial klasse (Farstad & Stefansen, 2015; Reay, 2004; Stefansen & Aarseth, 2011). Å inkludere slike «relasjonelle ressurser» kan bidra til en utvidelse og nyansering av hva som har betydning for unges selvprosjekter, og særlig hvordan tilgang på ressurser kan gå på tvers av formelle klasseskiller (Gillies, 2006; Reay, 2000, 2004). Vår analyse ser også utover den nærmeste familien, og inkluderer den utvidede familien, ikke minst besteforeldre (Vogt, 2020). I tillegg belyser vi oppvekststedet som en viktig kontekst og mulig ressurs for unges selvprosjekter. Analysen knytter slik sett an til forskning på betydningen av stedet for unges hverdagsliv, identitet og opplevelse av muligheter (se f.eks. Ødegård et al., 2014). Norsk forskning har blant annet vist at stedet man vokser opp på, har betydning for opplevelsen av fattigdom. Barn fra lavinntektsfamilier som bor i nabolag der de fleste har mye, opplever fattigdommen sterkere enn de som bor i nabolag der mange har lite (Brattbakk & Wessel, 2017; Pettersen & Sletten, 2018). En slik «relativ deprivasjon» understreker betydningen av å trekke inn lokalsamfunnskonteksten i studier av klasse-relaterte fenomener (Pollock et al., 2018).

Data og metode

Intervjuene vi analyserer, er hentet fra det longitudinelle forskningsprosjektet *Ungdom i endring*, der 81 ungdommer (40 jenter, 41 gutter) deltar. Vi intervjuet dem første gang i 2018, da de var 12–13 år og gikk i

åttende klasse. Halvparten av ungdommene ble også intervjuet under den første koronanedstengningen, da de gikk i niende klasse (Eriksen & Davan, 2020), og de fleste ble intervjuet da de gikk på slutten av tiende klasse i 2021. Oppfølgingsintervjuer planlegges annethvert år, fram til ungdommene fyller nitten år. Foreldrene deres intervjues også (Eriksen & Stefansen, 2021). Analysen vi presenterer her, baserer seg på den første intervjurunden.¹

Ungdom i endring har som overordnet mål å undersøke hvordan sosial ulikhet utspiller seg i ungdomstida. Ungdommene er derfor rekruttert fra fire svært ulike kommuner og lokalsamfunn i Norge. Kommunene er strategisk valgt for å representere ulike grader av sysselsetting og sentralitet samt sosioøkonomisk og demografisk sammensetning. Fra hvert lokalsamfunn valgte vi ut én ungdomsskole og rekrutterte deretter ungdommer fra én eller to klasser på det aktuelle trinnet. I *Strandby* går ungdommene på en skole i et veletablert villaområde og har kort vei til naturområder på den ene siden og sentrum på den andre. Området er preget av økonomisk velstand. Både medianinntekten og utdanningen ligger godt over det nasjonale nivået. Skolen vi rekrutterte fra i *Stasjonsby*,² ligger i et urbant drabantbyområde preget av etnisk og kulturelt mangfold. Medianinntekten er over det nasjonale nivået og utdanningen over landsgjennomsnittet. Innvandrerandelen i denne kommunen er den høyeste i utvalget. *Bygdeby*-ungdommene går på en skole i utkanten av en småby omgitt av jordbrukslandskap. I tillegg til gårdsdrift har området også innslag av industriarbeidsplasser og servicenæringer. Medianinntekten er et godt stykke under det nasjonale nivået og utdanningen under landsgjennomsnittet. Skolen i *Industribygd* ligger omgitt av flott natur. Mange av innbyggerne i dette rurale tettstedet og de omkringliggende bygdene arbeider i lokal industri, som har gitt stabil sysselsetting siden 1950-tallet. Medianinntekten er under det nasjonale nivået, og utdanningen er under landsgjennomsnittet. Denne kommunen har den laveste andelen innbyggere med innvandrerbakgrunn i vårt utvalg.

Ungdommene i utvalget ble klasseklassert ut fra opplysninger om foreldrenes yrker, innhentet gjennom et kort spørreskjema. Vi fulgte

1 De første intervjuene ble foretatt av forfatterne samt Idunn Seland, Ingrid Smette og vitenskapelig assistent Eli Melby. Diskusjoner i denne forskningsgruppa var viktige for dette kapittelets analyser.

2 Alle egennavn er pseudonymer.

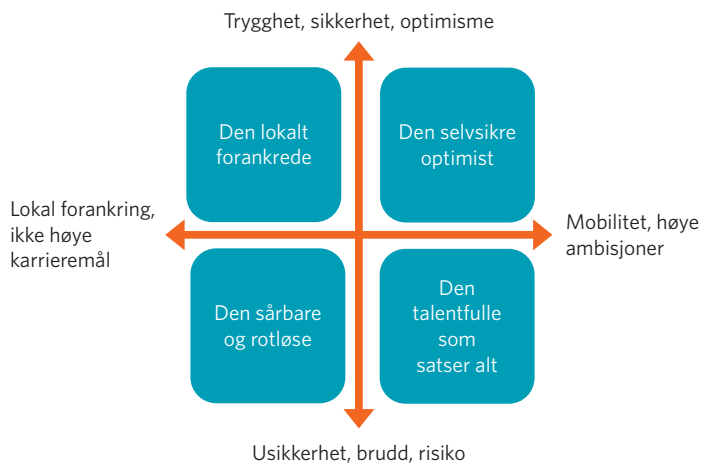
logikken til «Oslo register data class scheme» (Hansen et al., 2009). Dette klasseskjemaet er inspirert av Bourdieus klassemodell (Bourdieu, 2013), og er strukturert etter to akser: mengde av kapital (fire hovedklasser: arbeiderklasse, lavere middelklasse, øvre middelklasse og overklasse) og den dominante formen for kapital (økonomisk eller kulturell). I de få tilfellene hvor foreldrene til ungdommene ikke hadde samme plassering på disse dimensjonene, har vi gjort en kvalitativ vurdering der vi har sett på den samlede ressursituasjonen i familien, og på foreldrenes egen klassebakgrunn. Vi fant stort overlapp mellom klassesammensetningen i vårt utvalg og demografien i de respektive kommunene: De unge vi intervjuet fra Strandbyen, vokser hovedsakelig opp i familier fra øvre middelklasse, oftere med høy økonomisk enn med høy kulturell kapital. I Stasjonsbyen kommer de fleste av ungdommene fra øvre og lavere middelklasse, også her oftere med økonomisk kapital som den dominante kapitalformen, og vi finner også unge med arbeiderklassebakgrunn fra dette området. I vårt materiale er imidlertid de fleste av de unge med arbeiderklassebakgrunn bosatt i de to rurale lokalsamfunnene Bygdeby og Industribygd, men også her er det noen unge med bakgrunn fra lavere middelklasse. Sistnevnte gruppe er blandet hva angår dominant kapitalform.

Vi intervjuet ungdommene i skoletida. Intervjuet handlet om barndommen, hverdagslivet som ungdom akkurat nå og tanker og planer de hadde om framtida. For å få ungdommene til å fortelle om hverdagslivet sitt brukte vi livsformsintervju-metoden (Haavind, 2001). Den er utformet for å generere data om både konkrete sosiale praksiser og de sosiale prosessene som motiverer dem, gjennom detaljerte beskrivelser av en enkelt dag. Livsformsintervjuet i dette prosjektet startet med at ungdommen beskrev morgenen sin, og deretter hva som skjedde gjennom resten av dagen, inkludert skoletid, fritidsaktiviteter, lekser, mediebruk og samvær med venner og familie. Underveis fulgte intervjuerne opp med spørsmål om hvordan ungdommene opplevde dagens hendelser, samt følelser og relasjoner til andre mennesker. Intervjuene ble tatt opp og deretter transkribert.

Analysen er inspirert av foreliggende forskning om klasse- og ungdoms-subjektiviteter. Denne forskningen har identifisert to sentrale dimensjoner i hvordan livet og framtida oppleves. Den første dimensjonen handler om graden av sikkerhet og sammenheng versus usikkerhet og brudd

(Maxwell & Aggleton, 2014). I analysen inkluderer denne dimensjonen både hvordan ungdommene framstiller seg selv her og nå, og hvilke framtidshåp og -planer de har – om noen. Ungdommenes selvsikkerhet og ro i måten å fortelle om seg selv på er også en del av analysen. Den andre dimensjonen handler om tilhørighet, som i vår analyse viser til hvordan ungdommene snakker om stedet de kommer fra, og hvor de ser for seg at de skal leve som voksne. Her ser vi et spenn fra dyp lokal forankring til kosmopolitiske vyer, som vitner om ulike ideer om og muligheter for mobilitet. Som Cuzzocrea (2018) har påpekt, representerer ideer om mobilitet en tydelig klassemarkør i overgangen fra ungdomstid til voksenliv. Vi ser på om ideer om framtida representerer en sammenheng med ungdommenes liv nå, eller om det utgjør et brudd med et vanskelig utgangspunkt.

I en viss forstand er alle selvprosjekter unike. Samtidig er det mulig å snakke om typer av selvprosjekter, måter å snakke om seg selv og framtida på som ligner hverandre. Fire distinkte typer, eller profiler, gikk igjen i vårt materiale når vi leste intervjuene ut fra de to nevnte dimensjonene. Analysen under tar form av en «beskrivende typologi» (Elman, 2009), hvor hensikten er å få fram hva som konstituerer de ulike selvprosjekt-profilene når det gjelder graden av sikkerhet og sammenheng, og typen av tilhørighet og mobilitet. Analysen viser også hvilke familieressurser og lokalsamfunnskontekster de ulike profilene er forankret i.

Figur 1. Idealtypiske ungdomsprofiler

Den selvsikre optimist: På vei mot en suksessrik framtid

Noen av selvprosjektene var preget av stor grad av selvsikkerhet og optimisme. Disse ungdommene hadde en optimistisk og positiv holdning som gjaldt både framtida og deres umiddelbare tilværelse her og nå. Det er ikke nødvendigvis samsvar mellom hvordan en framstiller seg og hvordan en faktisk opplever egen virkelighet, og det er ikke uvanlig å pynte litt på sannheten om seg selv i møte med andre (Jamieson, 1999). I beste fall får vi gjennom forskning tilgang til mulige, men ikke alltid realistiske selvprosjekter. Men noe av det disse 12–13-åringene hadde til felles på intervjutidspunktet, var en selvsikkerhet i intervjusituasjonen og en letthet i måten de framstilte seg selv, sitt hverdagsliv og sin framtid på, som de så for seg som lovende og trygg. Trine, for eksempel, utstrålte høy grad av selvtillit da vi intervjuet henne. Hun snurret rundt på en kontorstol i en liten piruett mens hun snakket med lys og glad stemme om hvor lykkelig hun var for å gå på ungdomsskolen. Hun elsket alle fagene og lærerne, fortalte om en rekke nære venninner og et godt forhold til familien.

Disse ungdommene fortalte at de fikk gode karakterer på ungdomsskolen, i den grad de hadde fått karakterer ennå. Verdien av å gjøre det bra på skolen ble framstilt som noe selvsagt – og ofte ganske enkelt. Leni, for eksempel, kommenterte det faktum at hun alltid så ut til å få gode karakterer med følgende utsagn: «Jeg føler bare at det funker, liksom.» Disse ungdommene hadde også til felles at de så for seg høyere utdanning, eller at de skulle ha yrker som krevde høyere utdanning eller som på andre måter hadde høy status. Noen var svært konkrete i hva de ønsket seg, som Leni, som ville bli forsker. Hun fikk svært gode karakterer, og var opptatt av å arbeide hardt for å komme inn på riktig studium og nå målet sitt. De fleste holdt imidlertid framtida mer åpen, slik som Victoria, som hadde tenkt på å bli jurist, men som også lurte på om hun skulle bli noe kreativt, kanskje komiker eller skuespiller.

De selvsikre optimistene var orienterte mot det urbane, til og med globale, heller enn det rurale. De kom fra alle de fire stedene, men det var flest som kom fra Strandby, det velstående og bynære lokalsamfunnet. De som allerede bodde relativt urbant, hadde ikke klare tanker om hvor

de kom til å bo, annet enn at flere kunne se for seg å bli boende der de allerede bodde, eller reise og kanskje bo og jobbe utenlands. Men de i denne profilen som bodde i de to rurale lokalsamfunnene – Bygdeby eller Industribygd –, så for seg å flytte når de ble voksne. Gaim, for eksempel, var fast bestemt på at han ikke skulle fortsette å bo i Industribygd: «Nei, det klarer jeg ikke. ... Det er så liten by. Et lite tettsted. Jeg har lyst til å bo i en større by. ... Kanskje flytte til USA når jeg blir eldre òg.»

Hvilke ressurser kjennetegnet disse ungdommenes liv? Når det gjaldt økonomiske ressurser, vokste de opp i familier med god – og oftest svært god – økonomi. Dette gjaldt særlig de som vokste opp i Strandby. Det ble tydelig når de snakket om boligstandard, fritidsaktiviteter, utenlandsferier og feiring, som Victoria – som bodde i et stort hus i et svært velstående nabolag. Hennes siste bursdag ble feiret hjemme med 40–50 gjester, og hun fortalte om familiens landsted i utlandet og ellers kostbare utenlandsferier. Ikke alle i denne profilen var like velstående, særlig ikke de som kom fra distriktskommunene. Foreldrene til Gaim, for eksempel, kom til Norge fra et ikke-vestlig land før Gaim ble født, og begge hadde arbeiderklasseyrker. Av materielle ressurser hadde familien imidlertid en tilsvarende standard som de andre ungdommene han vokste opp sammen med i Industribygd: Enebolig, han og broren hadde egne rom, familien hadde bil og dro på feriereiser til utlandet. Samtidig var det andre i denne profilen som hadde en atskillig større grad av materiell velstand.

Foreldrene til de fleste i denne profilen tilhørte stort sett øvre middelklasse eller overklassen; de hadde høy utdanning og jobbet i typiske eliteyrker som f.eks. jurister eller akademikere. Det vanlige var også at begge foreldrene hadde en slik bakgrunn, som Leni, som hadde to foreldre som jobbet som tannleger. Ungdommene beskrev gjennomgående at foreldrene var glade for å hjelpe dem med skolearbeidet, og formidlet slik at foreldrene var opptatt av kunnskap og utdanning. Victoria fortalte: «Pappa synes det er utrolig gøy å hjelpe oss med leksene. Pappa er veldig glad i skole og sånne ting, mamma er veldig glad i det hun også, men hun vet at pappa liker det så godt.»

Selv om de selvsikre optimistene hovedsakelig hadde høy grad av økonomisk og kulturell kapital i familien, var det altså en viss bredde. Det som karakteriserte alle i denne profilen, var imidlertid at forholdet deres

til familien var svært godt; de opplevde foreldrene som generelt støttende og omtalte dem som rollemodeller. Ungdommene fortalte også om sikre og nære bånd til søsken og venner. Å være sammen som familie framsto som en sentral verdi. Typisk spiste familien middag sammen hver dag, og en del fortalte at familien gjerne laget måltider sammen, eller at barna i familien hadde ansvar for å lage mat innimellom. Ungdommene var aktive på fritida med sportslige, kulturelle eller politiske aktiviteter, og foreldrene støttet opp om dette og involverte seg gjerne. Faren til Gaim var for eksempel svært opptatt av Gaims fotballspilling. Gaim var god, og ønsket å satse på fotballen – og faren så alle kampene han spilte. Samlet ga ungdommene uttrykk for at de opplevde en generell kjærlig stemning i familien.

Alt i alt delte disse ungdommene det Maxwell og Aggleton (2014) har kalt for «selvsikker optimisme» («assured optimism») for framtida. Deres evne til å fortelle om seg selv, deres skoleflinkhet, deres deltakelse i fritidsaktiviteter og deres sosiale kompetanse er ressurser som er nyttige og overførbare til andre kontekster, som å etablere og opprettholde gode og produktive sosiale relasjoner, og å navigere i komplekse institusjonelle og sosiale felt. Disse ungdommene hadde også en trygg plattform av økonomiske, kulturelle og relasjonelle ressurser i og utenfor familien. Dette ga grobunn for å trives samt være i førersetet i eget liv, med ambisiøse og selvsikre mål for framtida, ofte rettet mot en type eliteposisjon – som de fleste av foreldrene deres hadde.

Den lokalt forankrede med gjenkjennelig framtid: Sikker grunn, opptråkket løype

Et annet selyprosjekt som skilte seg ut i materialet, var målbåret av ungdom som fortalte om seg selv i positive ordelag, enkelt og rett fram – men uten de høye ambisjonene som i profilen vi beskrev ovenfor. Anne, for eksempel, ga nokså korte svar i intervjuet, men framsto som sikker og avslappet. Hun fortalte om en lykkelig barndom og om hvor glad hun var i familien og bygda – hvor hun ønsket å fortsette å bo også når hun ble voksen. Disse ungdommene hadde gjerne foreldrene som rollemodeller og hadde ofte tette bånd til besteforeldrene, og de

som hadde besteforeldrene i nærheten, traff dem ofte. Mange av ungdommene i denne profilen vokste opp i et av de to bygdeområdene, og de fleste var sterkt tilknyttet til hjemstedet. Dette kom fram gjennom fortellinger om fellesskap på fritida, som f.eks. deltakelse i organisert idrett, men også om hvordan de knyttet bånd mellom familien og hjemstedet ved å ta i bruk naturen rundt seg. Sigrid fortalte i intervjuet om de tette båndene hun hadde til bygda. I tre generasjoner hadde familien bodd der, og besteforeldrene var nære naboer. Familien brukte naturen i området mye, og Sigrid ønsket å følge i farens fotspor og ta jegerprøven når hun ble gammel nok. Anne, som bodde i samme bygd, fortalte en lignende historie – om kjærligheten til stedet og hva det kunne by på av muligheter.

Disse ungdommene hadde tydelige ambisjoner for framtida, men ikke på samme måte som de selvsikre optimistene. De hadde ikke ambisjoner om elitekarrierer. De så for seg at de kom til å fortsette i foreldrenes fotspor. Disse fotsporene var langt mer kjønnede enn det som var tilfelle for de selvsikre optimistene. De rotfesta guttene så klart for seg at de kom til å arbeide i yrker som av både foreldrene og dem selv ble sett på med en stor grad av stolthet. For mange av guttene fra Industribygd handlet dette om å jobbe i hjørnesteinsbedriften, slik deres fedre, brødre eller onkler hadde gjort. I Bygdeby kunne det handle om andre yrker. For eksempel Ole, som ønsket å drive familiegården og forestilte seg et liv som lignet veldig på foreldrenes. De rotfestede jentene så for seg at de kom til å jobbe i pleie- og omsorgssektoren, eller gå inn i andre yrker i bygda de vokste opp i, som Anne, som ønsket å bli baker eller ungdomsarbeider i bygda (se Eriksen & Andersen, 2021).

Ungdommenes hverdagslige aktiviteter vitnet også om realistiske ambisjoner: Ole var svært aktiv i en bondeungdomsorganisasjon, og pleide å slappe av med å se på YouTube-videoer om gårdsdrift. En del av disse ungdommene var aktive i lokale idrettslag, i noen tilfeller i idretter som involverte hele familien, men det var lite snakk om «satsing» i disse unges fortellinger. Selv om mange hadde en svært tydelig forestilling om å bli boende i lokalsamfunnet i framtida, var det også noen som kombinerte dette med en mer transnasjonal orientering. Tekle og Jane hadde begge foreldre som kom fra andre land. Begge bodde i Stasjonsby, det relativt

multikulturelle drabantbyområdet. For dem var det viktig å besøke foreldrenes hjemland, og å holde relasjonene med slekta der levende – samtidig som de var dypt involvert i sine nettverk i lokalmiljøet.

Hvilke familieressurser hadde disse lokalt forankrede ungdommene med klare og nøkterne framtidsforestillinger? Selv om ungdommene som vokste opp på bygda, ofte bodde i store hus og familien hadde flere biler, var ikke tilværelsen deres karakterisert av økonomisk overflod i en norsk kontekst. I hovedsakelig opplevde de økonomisk sikkerhet og stabilitet, selv om noen hadde en mer usikker økonomisk posisjon og dårligere råd, i hvert fall i perioder. Noen reiste utenlands i sommerferien, som Tekle, mens andre, som Sigrid, som hadde foreldrene med lav inntekt, som regel var på hytta i nærheten av hjemstedet. Mengden kulturell kapital varierte også i stor grad blant disse ungdommene, til forskjell fra de selv-sikre optimistene nevnt over. Mange hadde foreldre fra arbeiderklassen, både faglærte og ufaglærte, uten høyere utdanning. Noen hadde foreldre med mer komplekse klasseposisjoner, som Janes foreldre, som hadde innvandret til Norge. Begge foreldrene hadde høyere utdanning, men mens moren hadde et yrke i Norge som svarte til utdanningen hennes, jobbet faren nå i et arbeiderklasseyrke. Med få unntak likte disse ungdommene skolen godt, og mente selv at de gjorde det ganske bra både på skolen og i livet ellers.

I disse ungdommenes selvprosjekter ble familiens økonomiske og kulturelle kapital presentert som mindre viktig enn for de selv-sikre optimistene. I stedet var det ungdommenes solide og lokalt forankrede ungdomsliv som ble understreket. Dette bar preg av rike relasjonelle ressurser – som oftest i tett sammensveidede fellesskap preget av slektskapsbånd. Selv om familiene deres sjelden var velstående, hadde de tilgang til hytter og andre materielle ressurser som beriket livet deres, og en rikdom i form av relasjonelle ressurser. Når de tegnet opp framtida, så de for seg en trygg og tydelig sti fram mot en konkret, tilgjengelig og velkjent tilværelse, lik sine foreldres. Selvrealisering for disse ungdommene så ut til å være koblet til å sikre en posisjon på hjemstedet, framfor å forfølge en ambisiøs karrierevei, som ofte må realiseres på større steder. Slik sett er det en nær sammenheng mellom de ressursene de hadde tilgjengelig nå, og ressursene som var nødvendige for å oppnå det de så for seg.

Den talentfulle som satser alt: På en smal sti mot et ambisiøst mål

En tredje tydelig profil vi fant blant ungdommene, var de som var svært målrettet og som jobbet fokusert mot et ambisiøst, men tydelig definert og avgrenset mål. De framstilte seg i intervjuene på en selvsikker måte. Det mest karakteristiske var hvor fokusert de var på framtidig måloppnåelse. Disse tydelige målene var oftest relatert til yrkeskarriere og prestasjoner i utdanning eller idrett. Det å ha et tydelig mål så ut til å være en sentral motivasjon for å legge ned såpass store investeringer som disse ungdommene gjorde i lekser eller trening – oppgaver som andre ungdommer kunne se på som byrder eller plikter. Jill, for eksempel, hadde svært høye ambisjoner både når det gjaldt dans og skolekarakterer. Typisk fortalte Jill at hun ble lettet da hun kom på ungdomsskolen og lærerne stilte høyere krav til henne. Daniel, som trente hardt hver dag med mål om å bli skiløper på toppnivå, erkjente at selv om han til tider hadde følt seg presset av faren til å trene hardere og oftere enn han egentlig hadde lyst til, så måtte han trene mye for å nå sitt – og farens – mål for ham. Jon, som også hadde som mål å få toppkarakterer på skolen og å bli profesjonell idrettsutøver, var ikke fullt så klar på hva han ville bli som voksen – om det skulle være profesjonell tennisspiller, som han ønsket nå, eller om dette kunne endre seg. Men han trente hver dag for å bli en bedre idrettsutøver.

For disse ungdommene framsto selve arbeidet med å nå målet deres som en form for sikkerhet: Det flittige og harde arbeidet i seg selv sannsynliggjorde at de kunne nå målet. Som de fleste framstilte det, kom de til å nå målet sitt så lenge de fulgte planen. Det var sjelden de fortalte om bekymring for å ikke nå målet, men noen unntak fantes. Selv om Jon framsto som svært selvsikker i intervjuet og omtalte seg selv som «en atlet», snakket han eksplisitt om engstelsen for å ikke å nå målet sitt. Andre ganger var bekymringen for å mislykkes tydeligere i ungdommenes selvprestasjoner når de fortalte om *andres* engstelse for dem, som når Jill beskrev hvordan både broren og moren var urolige for at hun jobbet for hardt, stresset for mye og hadde søvnproblemer.

Disse ambisiøse ungdommene kom stort sett fra familier i øvre og nedre middelklasse, med økonomisk kapital som den dominerende kapitalformen. Familiene støttet med selvfølge ungdommenes ambisjoner

økonomisk i den grad det var nødvendig. For noen av de mer kostnads-krevende idrettene kunne det være en god del. Den «dype involveringen» foreldrene praktiserte når det gjaldt idrett, stemmer godt overens med studien til Stefansen, Smette og Strandbu (2018) blant foreldre til ungdomsskoleelever. De fant at det særlig var fedre fra den økonomiske fraksjonen av øvre middelklasse som engasjerte seg på denne altomfattende måten. Også moralsk og emosjonell støtte fra familien var viktig for ungdommene. Jill opplevde at den emosjonelle støtten hun fikk fra familien, var essensiell både for danseambisjonene og for de akademiske målene – men hun beskrev også den viktige rollen familien hadde i å moderere stressnivået hennes. Daniels foreldre brukte svært mye tid og penger på ski, og hele familien deltok i den samme idretten. Han trente med faren, som også var hovedtrener i klubben. Faren overvåket treningen hans gjennom puls og tempo målt via et dataprogram. På spørsmål om hva Daniel syntes om farens engasjement, svarte han: «Det er jo mest noe du *må* gjøre, det er ikke noe jeg synes er kjempegøy. [...] Det er mest morsomt for pappa da, å følge med og sånt.» Hele familien var med på Daniels plan om å bli skiløper på toppnivå, og alle familiefrier ble lagt opp som treningsferier.

I denne profilen var det en overvekt av gutter, spesielt blant de som ønsket å satse på idrett (se også Eriksen, 2021). Ungdom innenfor denne profilen kom fra alle de fire stedene, og det var ikke noen overvekt av ungdom fra noe bestemt sted. Tilknytningen til lokalmiljøet for disse ungdommene så ut til å variere. For Daniel fra Stasjonsbyen var bosted nærmest likegyldig for hans måloppnåelse. Han følte seg veldig forskjellig fra guttene i klassen sin, særlig fordi ingen av dem holdt på med det han gjorde. Det var heller ingen av dem som investerte like mye som ham i idrett eller andre ambisiøse prosjekter. De nærmeste vennene hadde han funnet gjennom idretten, spredt rundt i hele landet. Jon, som kom fra Strandbyen, bodde i et nabolag der det var flere som hadde ambisiøse framtidsvisjoner, og han kjente mange som i likhet med ham satset på tennis. Hans prosjekt var mindre ensomt enn Daniels, og han kunne kjenne seg igjen i og dele erfaringer med flere av sine jevnaldrende. I fortellingene til Jon og Daniel ser vi hvilken rolle lokalsamfunnets infrastruktur spiller for ungdommenes muligheter til å forfølge sine ambisiøse prosjekter. I det urbane nabolaget Jon vokste opp i, fantes en veldrevet

tennisklubb med mange medlemmer, og som drev med talentsatsing. Alt var godt tilrettelagt, og ungdommene var i mindre grad avhengig av foreldres driv, innsats og iver for å satse på en individuell idrettskarriere – i motsetning til hva vi ser hos Daniel. I rurale områder vil det naturligvis være mer krevende å etablere slike ambisiøse klubbmiljøer.

Alt i alt delte disse ungdommene de høye ambisjonene med de selvsikre optimistene vi beskrev tidligere, men framtida deres var imidlertid ikke like åpen. Den var i langt høyere grad sporet inn på smale stier med ett, eller i høyden to ambisiøse mål. Noen av dem investerte dessuten i prosjekter som hadde begrenset oversettelsespotensial til andre karriereløp om planen skulle feile. Fallhøyden var åpenbart stor, men det var få som dvelte ved dette. Kanskje handlet det om at ungdommene bare var 12–13 år og fortsatt svært unge, og om at de ikke opplevde å stå alene. Et fellestrekk var nemlig at selvprosjektene i stor grad også var *familiens* prosjekt og familiens investeringer – primært emosjonelt, men ofte også økonomisk. Dette kunne potensielt gjøre det vanskelig å skille mellom egne ambisjoner og familiens. Foreldrenes tunge involvering var i noen tilfeller kombinert med streng grensesetting, noe som kunne føre til motstand hos ungdommen. Daniel fortalte hvordan han var sterkt i opposisjon til farens treningsregime da han var yngre, og Jon fortalte om strenge konsekvenser hvis han opponerte – for eksempel ved at foreldrene inndro iPad-en hans i én uke. Disse tette koblingene mellom barnas prosjekt og foreldrenes støtte, investeringer og forventninger tydeliggjør hvordan nokså høye, men smale ambisjoner potensielt kan være risikable, enten de er akademiske eller sportslige (se også Eriksen, 2020). Dette var risikabelt fordi ungdommen var avhengig av familien for å nå målene, og fordi det å nå målene ble en viktig investering i og for hele familien. Å mislykkes kunne innebære en opplevelse av å svikte eller skuffe familien sin, og dermed en opplevd fare for at de emosjonelle relasjonene kunne bli svekket (jf. Stefansen et al., 2018).

Den sårbare og rotløse: Svake relasjoner, usikker framtid

Den siste tydelige profilen blant ungdommene var karakterisert av et mer usikkert selvprosjekt, med svake eller kompliserte relasjoner til andre og

til lokalmiljøet. En overvekt av ungdommer i denne profilen kom fra de to bygdesamfunnene. Guttenes svar i intervjuene var ofte vage, og nesten alltid korte og lukkede. Jentenes svar var mer fortellende, men ofte motstridende, og kunne – som for Kaja og Stina – variere mellom å framstille seg som selvsikre «verdensmestre» til å bli sårbare og nølende. Intervjuene noterte at ungdommene kunne virke «slitne», «triste», «uvillige» eller «ukonsentrerte».

Guttene hadde særlig svake koblinger til lokalmiljøet, både i form av institusjoner og sosiale fellesskap. Dette illustreres blant annet i deres manglende deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter og andre faste og forpliktende avtaler i familien eller med venner. Til tross for sitt ønske om å slippe videregående skole og bare spille basket, deltok ikke Karsten i noe organisert lag, men spilte sporadisk med en kompis på den lokale idrettsplassen, men dette var vanskelig å få til så ofte som han ønsket. Han hadde forsøkt å begynne på organisert fotball fem ganger, men kom til slutt fram til at han ikke likte det. Alle guttene og noen av jentene i denne profilen gamet mye. Karsten, som var alene hver ettermiddag, spilte dataspill fra han kom hjem fra skolen til han gikk og la seg rundt midnatt, med unntak av når han spiste middag. Sosial spilling, samspilling sammen med andre, kan være en svært viktig arena å delta på for ungdom (Eriksen & Seland, 2019). Mangelen på jevnalderfellesskap var imidlertid tydelig også på spillarenaen for denne profilen: De spilte sjelden sammen med andre. Allikevel var gaming en arena de utviste entusiasme for, og noe som også utgjorde et framtidig potensial – iallfall for Petter, som så for seg en karriere som youtuber.

Jentene i denne profilen hadde flere vennskskapsrelasjoner enn guttene, men disse var ofte konfliktfylte. Stina hadde nylig lagt en stor konflikt som involverte nettmobbing og hackede brukere bak seg, noe som skapte store konflikter blant venninnene. Emma fortalte om hvordan hun selv bidro til utstenging og latterliggjøring av medelever. Ikke minst fortalte jentene om jevnaldermiljøer de opplevde som krevende, med utestenging, mobbing og konflikter, men spesielt med tanke på merkeklær- og kroppspress. Kaja sa at hun hatet kroppen sin, og uttalte at «jeg bare føler meg så feit og stygg. Jeg føler meg ubrukelig, liksom».

Framtida ble oftest framstilt som nokså usikker. Det kunne være i form av manglende tanker og planer, at planene begrenset seg til å ønske seg vekk eller til noe helt annet enn hvordan de hadde det nå, eller at det de så for seg, framsto som nokså uoppnåelige eller risikable framtidssjekter. Brudd framfor kontinuitet preget disse fortellingene. Adam, for eksempel, ønsket å bli elektriker, men ville langt bort – til ei bygd langt unna hans egen. Petter, som fortalte at han tidligere hadde mobbet andre, og nå selv ble mobbet, ønsket kanskje å bli youtuber. Karsten hadde ingen planer for framtida, men syntes det var dumt at han «*må* gå på videregående», og understreket at det faktisk ikke var et ekte valg. Hadde det vært opp til ham, ville han bare ha blitt hjemme, sovet og spilt basketball. Flere av jentene ønsket å bli filmstjerner eller TV-kjendiser – helst i USA.

Ingen av disse ungdommene kom fra familier med god økonomi. En del hadde likevel tilgang til materielle goder som er nokså vanlige i Norge: hytte, utenlandsferier, bil og eget soverom. Adam og Emma var de eneste i denne profilen som eksplisitt fortalte at de ikke hadde det de trengte økonomisk, ellers var det få tydelig tegn på at de opplevde å ha for lite. Foreldrene til de aller fleste ungdommene hadde arbeiderklasseyrker, mens noen mottok ulike former for trygd, noen tok videregående utdanning (til arbeiderklasseyrker) og i en av guttenes familier hadde far et arbeiderklasseyrke, mens mor hadde et øvre middelklasse-yrke. Ungdommene hadde gjennomgående få eller ingen bøker hjemme, og gjennom intervjuene kom det lite informasjon som tydet på at foreldrene deres hadde skolerelevant utdanning eller kjennskap til høykulturelle koder. De færreste likte skolen noe særlig, og kun få av dem fikk hjelp hjemmefra med skolearbeidet. Emma likte de praktiske fagene, men beskrev seg selv som «en veldig urolig person» som ikke klarte å sitte stille. Adam fortalte om en vanskelig overgang til ungdomsskolen. Han følte seg ofte kvalm og hadde feber, og var mye hjemme fra skolen den første tida. Dessuten fortalte han at han pleide å være sint når han var på skolen. Også Karsten fortalte om fysiske plager og smerter som innebar at han var mye borte fra skolen. For ham hadde det vært «helt jævlig» å begynne på ungdomsskolen, en relativt sterk formulering med tanke på årsaken han oppga, at det var lenger å gå til ungdomsskolen enn til hans gamle barneskole, noe som kan vitne om hvor vanskelig guttene fant det

å sette ord på det de følte. Disse ungdommenes forhold til foreldrene var karakterisert av lite kontakt og lite familiesamhold, eller av store konflikter og dramatik. En del hadde allikevel relasjoner i familien som framsto som viktige for dem: Emmas barndom bar preg av mange sviktende og trøblete relasjoner, men hun hadde et intenst forhold til moren, på godt og vondt. For jentene som uttrykte at de hadde et vanskelig forhold til kropp og selvbilde, var det lite støtte å hente fra foreldrene. Tvert imot var det i flere av tilfellene store relasjonelle utfordringer mellom særlig mor og datter. Adrian hadde en bestemor i nærheten, og hun hadde vært viktig for ham i oppveksten. Men fortellingene til disse ungdommene var i langt større grad preget av fravær og mangler enn det vi har sett for de andre profilene. Flere hadde barnevernserfaringer eller foreldre med psykiske eller alvorlige fysiske diagnoser. De fleste hadde mindre åpenbare utfordringer, men mange hadde skilte foreldre eller foreldre som sjelden var hjemme. Adam savnet faren, som hadde flyttet til en annen del av landet. De så hverandre sjelden, og Adam var sint på ham, og sint generelt, og han kranglet ofte med moren og storebroren, som han bodde sammen med. Karsten fortalte at han sjelden snakket med foreldrene sine, til tross for at han bodde sammen med begge, men de kom seint hjem fra jobb begge to, og han var mye alene.

Disse ungdommenes selvprosjekter var karakterisert av savn, manglende ressurser og en oppdragelsesstil som innebar restriksjoner eller mangler framfor berikende samspill. De kommuniserte en negativ emosjonell energi og fortalte om seg selv i form av begrensninger eller konflikter, enten det var på skolen, i fritidsaktiviteter, i vennerelasjoner eller i familien. Ofte framstilte de livet som noe som bare skjedde *med* dem, uten eget handlingsrom – som om de ikke selv kunne bestemme retning og utvikling i særlig grad. Dette kan ha handlet om manglende ordforråd eller evne til å fortelle så velformulert som noen av de andre ungdommene i utvalget hadde gjort, eller om at de ikke ønsket å gå i dybden for å avdekke at de ikke hadde forventede eller «passende» relasjoner, ressurser, vaner eller evner. Men det kan også handle om en reell opplevd begrensning i nåtida, og av hva som var mulig for dem i framtida. Disse begrensede selvprosjektene var tydelig koblet til de ressursene de hadde – eller ikke hadde – i familien. De manglende ressursene var minst synlig

når det gjaldt økonomisk kapital, men alle så ut til å ha få kulturelle og relasjonelle ressurser, og svake eller usikre nettverk. Dette trer fram gjennom fortellinger om lite emosjonell støtte fra venner og en generell frakobling fra nær familie, eventuelt en høy grad av konflikt.

Avslutning

Formålet med kapitlet har vært å undersøke hvilken betydning familieressurser har for de unges selvpresentasjoner og framtidfortellinger. Det empiriske grunnlaget er intervjuer med unge ungdommer fra fire ganske så ulike lokalsamfunn – fra det veletablerte og velstående nabolaget til det lille industristedet. Vi har utviklet en typologi med fire ulike ungdomsprofiler, basert på måter ungdom snakker om seg selv og framtida på. Ettersom profilene må betraktes som idealtypiske, kan de ikke forventes å gjenfinnes i ren form. De tydeliggjør sammenhenger mellom selvpresentasjon, opplevd handlingsrom og ressurser av ulik art.

Den *selvsikre optimisten* har stor tillit til at det vil gå godt her i livet. Ungdommene i denne kategorien framstår som selvsikre og reflekterte, har ofte stor grad av økonomisk trygghet, mestrer skolen og har støttende og kjærlige foreldre som følger dem opp og oppmuntrer dem til å velge sin egen vei. De kan se for seg flere veier til suksess, og har stor tro på at de vil lykkes. *Den lokalt forankrede med en gjenkjennelig framtid* forteller om sterke relasjonelle bånd til storfamilien og til fellesskapet i lokalsamfunnet. Veien inn i framtida er trygg, og selv om noen av disse guttene og jentene må reise bort for å ta utdanning, ser de for seg å flytte hjem igjen. Drømmen er ikke et eliteyrke, men fagutdanninger som krever et kortere utdanningsløp, og gjerne å fortsette i foreldrenes fotspor. De vil fortsette livet på hjemstedet, og i de trygge formene de kjenner. *Talentet som satser alt*, skal bli best – gjerne i en idrett. Det ambisiøse prosjektet eies ofte av hele familien, noe som også preger relasjonen til foreldrene. Foreldrene bidrar mye til at talentene skal yte. Selv om de har støttende foreldre, synes støtten å være betinget av at de gjør sitt beste. Fellesskapet er forankret i det ene prosjektet, og framstår derfor som skjørt. *Den sårbare og rotløse* forteller om usikre, kaotiske eller fraværende relasjoner til familie og venner. Mange i denne kategorien mangler framtidsplaner, mens noen

vil leve et helt annet liv et helt annet sted enn de gjør her og nå. Mens guttene virker frakoblet fra jevnaldermiljøet og gjerne tilbringer tida med å game alene, er jentene oftere involvert i konfliktfylte vennskskapsforhold, og flere har et anstrengt forhold til kropp og mat.

På den ene siden ser vi at velkjente mønstre knyttet til sosial klasse i stor grad gjør seg gjeldende. De selvsikre optimistene tilhører oftest øvre middelklasse og overklasse, de lokalt forankrede tilhører i stor grad arbeiderklasse og lavere middelklasse, og mens talentene som satser alt, oftere kommer fra den økonomiske fraksjonen av middelklassen, har de sårbare og rotløse arbeiderklassebakgrunn – men med en overvekt av foreldre som er ufaglærte, og der flere står utenfor arbeidslivet. På den andre siden ser vi at selv om ungdommenes selvpresentasjon er forankret i tradisjonelle klasse-mønstre, er de allikevel langt fra determinert av klasse-tilhørigheten. Betydningen av relasjonelle ressurser er viktig, inkludert de som finnes i den utvidede familien (Vogt, 2020). Hvordan slike ressurser henger sammen med klasseposisjon, er ikke gitt. Tid og mulighet til omsorg og støtte kan være koblet til sosioøkonomiske ressurser, og bidra til å forsterke forskjeller (Gillies, 2006). Relasjonelle ressurser i hjemmet kan imidlertid også gå på tvers av tradisjonelle klasseskiller (Reay, 2000). I analysen vår ser vi begge deler. Optimistene og de lokalt forankrede – fra hver sin ende av klassespektrumet – formidler begge en rikdom av relasjonelle ressurser og framstår som trygge og sikre i sin selvpresentasjon. Bildet er imidlertid mer sammensatt for talentene som satser alt. Her er relasjonelle ressurser viklet inn i det smale prosjektet, som framstår som mer usikkert, mens de sårbare og rotløse ungdommenes fortellinger om emosjonell støtte primært vitner om mangel eller konflikt. Analysen framhever betydningen av relasjonelle ressurser, som står i fare for å bli usynliggjort ved et rent kulturelt/økonomisk kapital-skjema, og viser at et slikt klasseskjema kan bidra til å tilsløre ungdommers reelt opplevde utsatthet og utgangspunkt.

Gjennom analysen av de fire profilene trer også lokalsamfunnenes betydning fram. For noen får lokalsamfunnet stor betydning, enten som begrensende eller berikende for deres selvprosjekter. De som ser for seg at de kan realisere sin ønskede framtid på hjemstedet, som de stedbundne og de selvsikre optimistene som bor i de mest velstående og mulighetsrike

områdene, opplever lokalsamfunnet som en berikelse for deres selvprosjekt. De av optimistene som vokser opp på mindre steder, opplever det som begrensende og ønsker seg vekk derfra, til hovedstaden – eller ut av landet. For de sårbare og rotløse framstår stedet som begrensende for både nåtids- og framtidorientering, og noen av disse vil bare vekk – noen til noe radikalt annerledes, mens andre vil til andre, men tilsvarende steder. Lokalsamfunnet kan også ha en mindre dramatisk betydning: For talentene som satser alt, er det ikke stedet i seg selv som er berikende – det er prosjektet og familien. Talentene kommer fra alle lokalsamfunn, og de har ikke nødvendigvis sine nærmeste venner fra nabolaget, men heller blant dem som deler den samme interessen. For denne kategorien er heller ikke stedet nødvendigvis begrensende, kanskje med unntak av de som satser på idretter det ikke er et godt tilbud til på mindre steder.

Dette viser at når ungdommens selvprosjekt spiller på lag med familiens og lokalmiljøets ressurser, gir det et potensial for en ungdomstid der idealer, ambisjoner og prosjekter blir støttet opp om og bekreftet. Ungdommene opplever at de er på rett spor, og at alt trekker i samme retning. Dette ser vi i begge ender av klassespektrumet. På samme tid ser vi også hvordan noen opplever brudd mellom selvprosjekt og ressurser, og hvordan noen opplever at selvprosjektene er utydelige, blir motarbeidet eller mangler støtte. Muligheten til selv å forme sitt liv avgjøres ikke bare av de sosiokulturelle ressursene som er tilgjengelige. Det handler først og fremst om hvordan slike ressurser – også de relasjonelle i form av støtte og hjelp fra foreldre, storfamilie, venner og lokalsamfunn – er flettet sammen og gir unge ulike grader av handlingsrom til å velge nye løp, for noen løsrevet fra familiens klassetilhørighet. Det er i dette samspillet de fire ungdomsprofilene trer fram.

Litteratur

- Andersen, P. L. & Bakken, A. (2018). Social class differences in youths' participation in organized sports: What are the mechanisms? *International Review for the Sociology of Sport*, 54(8), 921–937. <https://doi.org/10.1177/1012690218764626>
- Andersen, P. L. & Hansen, M. N. (2011). Class and cultural capital — the case of class inequality in educational performance. *European Sociological Review*, 28(5), 607–621.

- Bourdieu, P. (1987). What makes a social class? On the theoretical and practical existence of groups. *Berkeley Journal of Sociology*, 32, 1–17.
- Bourdieu, P. (2013). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Routledge.
- Brattbakk, I. & Wessel, T. (2017). Nabolagets effekt: Hva er problematisk med geografisk ulikhet? I J. Ljunggren (Red.), *Oslo – ulikhetenes by* (s. 339–358). Cappelen Damm Akademisk.
- Cuervo, H. & Wyn, J. (2014). Reflections on the use of spatial and relational metaphors in youth studies. *Journal of Youth Studies*, 17(7), 901–915.
- Cuzzocrea, V. (2018). «Rooted mobilities» in young people's narratives of the future: A peripheral case. *Current Sociology*, 66(7), 1106–1123.
- Elman, C. (2009). Explanatory typologies in qualitative analysis. I D. Byrne & C. C. Ragin (Red.), *The SAGE handbook of case-based methods* (s. 121–131). SAGE Publications.
- Eriksen, I. M. (2021). Class, parenting and academic stress in Norway: Middle-class youth on parental pressure and mental health. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 42(4), 602–614. <https://doi.org/10.1080/01596306.2020.1716690>
- Eriksen, I. M. (2021). Teens' dreams of becoming professional athletes: The gender gap in youths' sports ambitions. *Sport in Society*. <https://doi.org/10.1080/17430437.2021.1891044>
- Eriksen, I. M. & Andersen, P. L. (2021). *Ungdoms tilhørighet, trivsel og framtidsplaner i Distrikts-Norge: En flermetodisk analyse av betydningen av bosted, kjønn og sosioøkonomiske ressurser* (NOVA Rapport 2/21). NOVA. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/6519>
- Eriksen, I. M. & Davan, L. B. (2020). *Tap og tillit: Ungdoms livstilfredshet og samfunnsdeltagelse under pandemien* (NOVA Rapport 13/20). NOVA. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/6413>
- Eriksen, I. M. & Seland, I. (2019). *Ungdom, kjønn og fritid* (NOVA Rapport 6/19). NOVA. <https://hdl.handle.net/20.500.12199/1324>
- Eriksen, I. M. & Stefansen, K. (2021). What are youth sports for? Youth sport parenting in working-class communities. *Sport, Education & Society*. <https://doi.org/10.1080/13573322.2021.1894114>
- Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Polity Press.
- Farstad, G. R. & Stefansen, K. (2015). Involved fatherhood in the Nordic context: Dominant narratives, divergent approaches. *Norma: International Journal for Masculinity Studies*, 10(1), 55–70.
- Gillies, V. (2006). Working class mothers and school life: Exploring the role of emotional capital. *Gender and Education*, 18(3), 281–293. <https://doi.org/10.1080/09540250600667876>
- Gullestad, M. (2001 [1984]). *Kitchen-table society. A case study of the family life and friendships of young working-class mothers in urban Norway*. Universitetsforlaget.

- Hansen, M. N., Flemmen, M. & Andersen, P. L. (2009). The Oslo register data class scheme (ORDC). *Final report from the classification project memorandum* (1).
- Haavind, H. (Red.) (2001). *Kjønn og fortolkende metode*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Imsen, G., Blossing, U., & Moos, L. (2017). Reshaping the Nordic education model in an era of efficiency. Changes in the comprehensive school project in Denmark, Norway, and Sweden since the millennium. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 61(5), 568–583. <https://doi.org/10.1080/00313831.2016.1172502>
- Jamieson, L. (1999). Intimacy transformed? A critical look at the «pure relationship». *Sociology*, 33(3), 477–494.
- Lareau, A. (2003). *Unequal childhoods: Class, race, and family life*. University of California Press.
- Lister, R. (2009). A Nordic nirvana? Gender, citizenship, and social justice in the Nordic welfare states. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 16(2), 242–278.
- Madsen, O. J. & von Soest, T. (2021). En plaget ungdomsgenerasjon? I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *UNGDOMMEN* (s. 207–229). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.142.ch9>
- Maxwell, C. & Aggleton, P. (2014). Agentic practice and privileging orientations among privately educated young women. *The Sociological Review*, 62, 800–820. <https://doi.org/10.1111/1467-954X.12164>
- Morgan, D. H. (1996). *Family connections: An introduction to family studies*. Polity Press.
- Nilsen, A. (1999). Where is the future? Time and space as categories in analyses of young people's images of the future. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 12(2), 175–194. <https://doi.org/10.1080/13511610.1999.9968596>
- Pettersen, O. M. & Sletten, M. A. (2018). Å ha lite der de fleste har mye. Nabolagets betydning for subjektiv fattigdom blant ungdom i Oslo. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 18(2), 139–170.
- Pollock, G., Pilkington, H. & Franc, R. (2018). Introduction: Thinking globally, understanding locally. In *Understanding youth participation across Europe* (s. 1–15). Springer.
- Reay, D. (1998). Rethinking social class: Qualitative perspectives on class and gender. *Sociology*, 32(2), 259–275.
- Reay, D. (2000). A useful extension of Bourdieu's conceptual framework? *The Sociological Review*, 48(4), 568–585.
- Reay, D. (2004). Gendering Bourdieu's concepts of capitals? Emotional capital, women and social class. *The Sociological Review*, 52(2), 57–74.
- Siim, B. & Stoltz, P. (2013). *Nationalism, gender and welfare: The politics of gender equality in Scandinavia*. FREIA Feminist Research Center in Aalborg, Institut for Kultur og Globale Studier.

- Sletten, M. A., Rosten, M. G. & Vogt, K. C. (2021). Svartmaling av gutter og sykeliggjøring av jenter. I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *UNGDOMMEN* (s. 87–110). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.142.ch4>
- Statistisk sentralbyrå. (2017). Foreldrenes utdanningsnivå har mye å si.
- Stefansen, K. & Skogen, K. (2010). Selective identification, quiet distancing: understanding the working-class response to the Nordic daycare model. *The Sociological Review*, 58(4), 587–603.
- Stefansen, K., Smette, I. & Strandbu, Å. (2018). Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports. *Sport, Education and Society*, 23(2), 162–172. <https://doi.org/10.1080/13573322.2016.1150834>
- Stefansen, K. & Aarseth, H. (2011). Enriching intimacy: The role of the emotional in the «resourcing» of middle-class children. *British Journal of Sociology of Education*, 32(3), 389–405.
- Thomson, R. (2011). *Unfolding lives: Youth, gender and change*. Policy Press.
- Vogt, K. C. (2020). The extended family in transitions to adulthood: a dynamic approach. *Journal of Youth Studies*, 23(9), 1234–1248. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1663799>
- Walkerdine, V., Lucey, H. & Melody, J. (2001). *Growing up girl. Psychosocial explorations of gender and class*. Palgrave.
- White, R. & Wyn, J. (1998). Youth agency and social context. *Journal of Sociology*, 34(3), 314–327.
- Woodman, D. (2011). Young people and the future: Multiple temporal orientations shaped in interaction with significant others. *Young*, 19(2), 111–128.
- Ødegård, G., Loga, J., Steen-Johnsen, K. & Ravneberg, B. (2014). *Fellesskap og forskjellighet: Integrasjon og nettverksbygging i flerkulturelle lokalsamfunn*. Abstrakt.
- Aarseth, H. (2015). A sound foundation? Financial elite families and egalitarian schooling in Norway. I C. Maxwell & P. Aggleton (Red.), *Elite education. International perspectives* (s. 79–91). Routledge.
- Aarseth, H. (2017). Fear of falling – fear of fading: The emotional dynamics of positional and personalised individualism. *Sociology*, 52(5), 1087–1102. <https://doi.org/10.1177/0038038517730219>